

ЛОКАЛЕН ЕКОНОМСКИ
ПЛАН ЗА РАНЛИВИ
КАТЕГОРИИ НА ГРАЃАНИ,
ПОВРАТНИЦИ И ЧЛЕНОВИТЕ
НА НИВНИТЕ СЕМЕЈСТВА ЗА
ОПШТИНА СТУДЕНИЧАНИ

Оваа публикација е подготвена како дел од проектот „Пат кон отпорност и реинтеграција на ранливите семејства во заедницата“ што ја спроведува конзорциум од организациите: Македонски центар за меѓународна соработка-МЦМС, Нексус – Граѓански концепт, Иницијатива за европска перспектива-ИЕП, Хоризон Цивитас и Плеиадес. Проектот е поддржан од Глобалниот фонд за ангажираност и отпорност на заедницата-ГЦЕРФ.

Содржината на оваа публикација е единствена одговорност на авторот и на ниту еден начин не може да се смета дека ги одразува гледиштата на ГЦЕРФ или другите организациите што ја спроведуваат програмата.

Автор: Горан Велески

Февруари-март 2022

Содржина

Резиме	3
Методологија за изработка на локален економски план за ранливи категории на граѓани и реинтеграција на повратници и членовите на нивните семејства во општина Студеничани.....	5
Основни податоци за општина Студеничани	6
Ресоцијализацијата, рехабилитацијата и реинтеграција на повратниците и на членовите на нивните семејства	8
Економска реинтеграција – Стратешка цел и мерки	10
Идентификување на бариерите со кои се соочуваат повратниците и членовите на нивните семејства на пазарот на трудот.....	10
Кариерно насочување.....	11
Јакнење на квалификации и вештините поврзани со вработувањето.....	12
Субвенционирано вработување во граѓански организации со социјална мисија (социјално претпријатие) или општествено одговорни претпријатија	13
Самовработување	14
Препораки.....	16

Локален економски план за ранливи категории на граѓани вклучително повратници и членовите на нивните семејства за општина Студеничани

Резиме

Прашањето за лицата кои биле учесници во странски војни, поточно т.н. повратници, во последните години стана актуелна тема во многу земји во нашиот регион и пошироко. Според некои проценки од Република Северна Македонија во Сирија и Ирак заминале повеќе од 150 лица, од кои околу 90 се вратени. На дел од нив по спроведените судски постапки им е изречена казна затвор, дел од нив веќе ја издржале казната затвор, а дел поради недостиг на докази се на слобода. По враќањето во матичната држава кон овие лица веднаш треба да се применат мерки за ресоцијализација, рехабилитација како во затворите, така и на слобода. Меѓутоа она што се потенцира како проблем во затворите, е отсуството од индивидуализиран пристап на ресоцијализација и рехабилитација. Психичката состојба на овие лица не е на завидно ниво и потребно е уште во затворите со нив секојдневно да се работи. Уште во текот на издржување на казната затвор треба да се применат повеќе облици на третман за нивна ресоцијализација, за да можат полесно да се интегрираат во општеството. Еден од најдобрите методи е работното ангажирање како третман, за оние кои веќе имаат определени вештини или обезбедување на обуки или курсеви за оние кои немаат. На тој начин кога ќе излезат од затвор веќе ќе имаат работни навики, определени вештини и многу полесно ќе можат да се впуштат на пазарот на труд.

Во оваа насока на надминување на бариерите потребно е развивање систематски, одржливи, мерливи и инклузивни програми за дерадикализација кои што ќе обезбедат соодветни контра – наративи за директна деконструкција, дискредитација и демистификација на насилни екстремистички пораки.

Економската реинтеграција е процес преку кој ранливите категории лица, вклучувајќи повратници и членовите на нивните семејства добиваат граѓански статус и добиваат одржливо вработување и приходи¹.

Дел од невработените ранливи категории на лица, не се активирани на пазарот на трудот и се обесхрабрани да бараат работа. Обесхрабреноста покрај неверувањето дека може да се најде пристојна работа, се случува и во ситуацијата кога социјалните бенефиции поврзани со невработеноста ги обесхрабуваат невработените да одат на работа поради

¹ Integrated Disarmament, Demobilization and Reintegration standard (UN, 2006).

опортунитетниот трошок за одење на работа. Опортунитетниот трошок пред се претставува губење на овие социјални придобивки и соочување со ризикот од присилно извршување врз нивните примања при нивно вработување.

Голем проблем во повеќе општини е сивата економија. Така и во општина Студеничани работата “на црно” е доста застапена, па затоа големи се можностите овие лица да не сакаат да се вработат, бидејќи на тој начин ги губат социјалните придобивки од државата.

Можностите за понатамошна економска интеграција вклучуваат: идентификување на предизвици со кои што се соочуваат на пазарот на трудот, кариерно насочување преку кариерни советници, јакнење на квалификации и вештините поврзани со вработувањето, субвенционирано вработување и обуки во граѓански организации со социјална мисија (социјално претпријатие) или општествено одговорни претпријатија, и/или самовработување.

„Врз основа на нашето искуство, би сакал да ги уверам оние кои се скептични за реинтеграцијата на нивните граѓани, дека резултатите постигнати преку процесите на рехабилитација се убедливи. Сепак, ова не е причина за славење. Процесите на рехабилитација се многу кривки. Тие бараат постојано секојдневно внимание од десетици специјалисти. Во некои случаи, може да ни бидат потребни неколку години за целосно да ги реинтегрираме луѓето во општеството. Треба да бидеме подготвени да ги придружуваме на овој тежок пат “.

-Oliya Ilmuradova, Director of Barkaror Hayot

Методологија за изработка на локален економски план за ранливи категории на граѓани и реинтеграција на повратници и членовите на нивните семејства во општина Студеничани

Овој локален економски план за ранливи категории на граѓани е подготвен со систематско собирање, организирање и синтетизирање на достапните информации.

Истражувањето беше насочено кон разбирање за контекстот во земјата на национално и локално ниво, како и приоритетите и трендовите на економската интеграција на повратниците и членовите на нивните семејства.

Активностите вклучуваат анализирање на постојната литература, анализа на секундарни податоци и креирање референтна листа, така што сите документи се организирани и лесно достапни.

Анализата на постојната литература релевантна за економска интеграција вклучуваше разгледување на постојната регулатива, стратешките документи, акциските и оперативните плановите, извештаите за имплементација, новинарски текстови и сл. Исто така, се разгледуваше научна литература од практиките во другите држави и локални заедници кои се соочуваат со овој проблем.

По прегледот на постојната литература се започна со анализа на јавно достапните податоци, како што се демографските податоци, економските податоци, социјалните податоци, образовните податоци, како и податоците од пазарот на трудот. Податоците се користеа со цел да се согледа состојбата и да се предложат политики/мерки за економска интеграција, изработени врз основа на достапните податоци.

При изработката на Економскиот план за реинтеграција на локално ниво се користеа сознанијата од драфт-Истражувањето за потребите на пазарот на трудот за повратниците и нивните семејства, кое се спроведуваше во преодот пред подготовка на економските планови.

Основни податоци за општина Студеничани

Општината Студеничани го зафаќа јужниот и југозападниот дел на Скопската котлина. Во однос на релјефната структура, просторот на оваа општина е претежно ридско-планински, сместен меѓу планините Голешница и Китка. Општината Студеничани зазема површина од 274 км² и се вбројува во средно големите општини во Р.М. Во нејзиниот состав се забележани 19 населени места со вкупно 17.246 жители.

Во состав на општината Студеничани постојат 19 населени места, од кои 18 се постојни, а едно село е наполно раселено (Калдирец). Централно место и седиште на општината е Студеничани со 4.582 жители. Други населени места се: Батинци, Драчевица, Долно Количани, Горно Количани, Црвена Вода, Алдинци, Цветово, Елово, Црн Врв, Маркова Сушица, Вртекица, Малчиште, Умово, Пагаруша, Осинчани, Рамни Габер и Морани.

Во однос на етничката структура во општина Студеничани живеат 67 % Албанци, 19% Турци, 10% Бошњаџи, 2 % Македонци и 2% припадници на други етнички заедници.

Согласно истражувањата направени во 2011 година за развој на Стратегијата за социјално вклучување, социјална заштита и намалување на сиромаштијата во општина Студеничани, добиени се информации дека постои голема невработеност кај населението.

На територијата на општина Студеничани има 3 централни основни училишта за образование со подрачни училишта, а ниту едно средно училиште.

Не постои детска градинка, што е дополнителен проблем за вклучување на жените на пазарот на труд. Поради се уште присутните традиционални верувања во некои делови од оваа општина на девојчињата по завршување на основното училиште, не им се дозволува да го продолжат образованието. Па поради тоа голем број од жените во општина Студеничани се домаќинки кои се грижат за домот и воспитување на децата. Сепак и во вакви услови има потенцијал за нивно вклучување, преку изработка на ракотворби со традиционални етно вредности.

Општина Студеничани е целосно рурална општина која има мали индустриски капацитети во делот на транспорт и логистика. Населението претежно се занимава со земјоделство за индивидуални потреби. Генерално нема многу компании но сепак има некои мали погонироботилници за чевли и ташни, производи наменети за рурални средини, погони за пакување на производи и сл. Компаниите имаат потреба за нови вработувања и може да се вклучат во економска интеграција на ранливите категории граѓани, како и повратници и членовите на нивните семејства. Истите може да добијат субвенции на плати се со цел да ги обучат на работно место и вработат лицата од локалната задница. Општината е погодна за развој на откупни центри.

Општината има голем број на младо работоспособно население и поволни природно географски карактеристики за развој на капацитети од примарно земјоделие. Вклучувањето на невработените ранливи категории во земјоделието преставува една од можностите. Но проблем се нерегулираните имотно-правни односи и поради тоа функционираат нелегално. Бидејќи не се регистрирани како земјоделци, не можат да ги користат субвенциите од државата, фондовите на Европска Унија, ниту пак да остварат право на пензија. Сепак потребно е нивно информирање за поддршка при регистрација и финансиска помош, легализација на земјиштето кое го поседуваат, како и подигање на јавната свест дека со легализацијата на бизнисот ќе остварат повеќе права и финансиски придобивки.

Постои добра сообраќајна инфраструктура која овозможува поврзување на руралните и урбаните делови од Скопски плански регион. Природните карактеристики даваат потенцијал за искористување на водните текови и природните богатства.

На територијата на општина Студеничани, на неколку места има ризик од ерозија на земјиштето, а освен депонијата „Дрисла“, исто така има и диви депонии создадени од несовесните граѓани. Друг еколошки проблем претставува тоа што низ атарот на населените места Студеничани и Морани поминува т.н. „Црн канал“ кој тече од Пинтија и Драчево, како канал кој примарно бил наменет за атмосферски води. Меѓутоа, на него диво се приклучени фекални одводи кои често се излеваат во земјоделското обработливо земјиште.

.

Ресоцијализацијата, рехабилитацијата и реинтеграција на повратниците и на членовите на нивните семејства

Голем број странски терористички борци од паравоената „Исламска Држава“ веднаш по враќањето во земјите на потекло биле осудени и затворени за нивните дела. Современите општества се исправени пред нов предизвик сузбивање на радикализацијата преку процесот на ресоцијализација на една нова и специфична категорија на лица.

Оттаму, за да се прекинат или за да се спречат тековните и идните појави со потенцијал за радикализација и за насилен екстремизам, неопходна е дерадикализација, како и примена на програми за рехабилитација, ресоцијализација и за реинтеграција (PPP) на осудените лица, односно на лицата што издржале затворска казна по оваа основа. Најважно од се, неопходни се и институции подготвени да одговорат и да се справат со овој предизвик.

Првиот чекор е дерадикализација, односно елиминирање на факторите и мотивите кои довеле до радикализација, по кој следуваат програмите за рехабилитација, ресоцијализација и реинтеграција, како еден сложен и долготраен процес. Потребно е да се обезбеди координиран пристап на државните институции, подготвеност на релевантните актери да се справат со проблемот и предизвиците кои тој ги носи со себе, но и високоразвиена свест на општеството да учествува во целиот процес.

За да се спроведе ефикасна ресоцијализација, значајно е да се утврди ризикот од рецидивизам како и евентуална поводливост кон било какви криминални дејствија. Притоа, мора да се детектираат потребите на осудените лица, за да се спроведе индивидуален третман во процесот на рехабилитација и реинтеграција.

Обврските предвидени во Националниот план и процедурите за реинтеграција, ресоцијализација и рехабилитација на повратници од странски војски и членови на нивните семејства, усвоени од страна на Владата на Република Македонија се основа на сите мерки и активности кои се преземаат од страна на институциите во државата. Планот има за цел да обезбеди единствен и севкупен пристап во работата со повратниците и нивните семејства.

Креирањето на програми и планови за реинтеграција, ресоцијализација и рехабилитација треба да биде добро систематизиран процес (од методолошки и институционален аспект) и одржлив процес (обезбедени финансиски и човечки ресурси). Програмите треба да бидат флексибилни, односно лесно прилагодливи на специфичните потреби на индивидуата врз која се спроведува третманот, затоа што секоја личност реагира различно поради различни физички, психолошки, интелектуални карактеристики и верувања, а пред се дека станува збор за една специфична категорија на луѓе од висок ризик.

Ефективни и добро осмислени програми се од големо значење не само за реинтеграција на поранешните борци и членовите на нивните семејства, туку и за спречување на евентуална радикализација кај младата популација, односно за градење на отпорност на општеството спрема насилниот екстремизам. Програмите не се унифицирани, туку прилагодени на локалните услови, менталните прилики и правната рамка, а секако во согласност со меѓународните и национални стандарди.

Пред да се пристапи кон економска реинтеграција, треба да бидат реализирани одредени компоненти од планот за реинтеграција, како важни предуслови за да може лицето да се стекне со образование и да конкурира на пазарот на работна сила, односно да биде обезбедено сместување, здравствена заштита, поддршка околу обезбедување на лична и медицинска документација, правна помош и психолошка поддршка.

Во овој документ ќе дадеме посебен осврт на мерките и активностите за економската реинтеграција, како посебен сегмент од целиот процесна реинтеграција. Во рамките на документот ќе бидат опфатени и можностите за образовните квалификации и вештини кои би можеле да ги стекнат повратниците и членовите на нивните семејства, како важен предуслов за да најдат вработување, но и за успешна целосна интеграција.

Економска реинтеграција – Стратешка цел и мерки

Стратешка цел на планот за економска реинтеграција е обезбедување на можности за пристојно вработување и приходи на ранливите категории граѓани, вклучително повратници и членовите на нивните семејства.

Стратешката цел ќе се оствари преку услуги и мерки за активација на пазарот на трудот, како што се идентификување на бариерите на пазарот на трудот, советување и овозможување на информации за кариера, насочување кон формално и неформално образование, обуки во училища и/или на работно место, развој на вештини потребни за барање работа, асистенција при барање на работа, субвенционирано вработување (субвенции на плати) и самовработување.

Дури и на највисоко институционално ниво и во централните институции, оваа тема е обработена на ограничен начин и не се подготвени и одобрени сите потребни планови и механизми за правилен третман на лицата вратени од странски војни и членовите на нивните семејства.²

Главни актери во економската интеграцијата на повратниците и нивните семејства на локално ниво се: Општина Студеничани, Центарот за вработување-Скопје, локалните општествено одговорните претпријатија, локалните граѓански организации со социјална мисија (социјалните претпријатија), локалните понудувачите на сертификирани обуки на возрасни, Центар за социјална работа-Скопје и средните стручни училишта на локално ниво.

Економскиот план за интеграција ги предвидува следниве мерки:

Идентификување на бариерите со кои се соочуваат повратниците и членовите на нивните семејства на пазарот на трудот

Анализата на бариерите на пазарот на трудот со кои се соочуваат повратниците и членовите на нивните семејства треба да има индивидуален пристап. Во насока на нивно пристојно вработување, постојат повеќе можни бариери со кои може да се соочат како што се: немање адекватно образование, немање работно искуство, грижа за членовите во фамилијата, лоша финансиска состојба, неформална работа, лимитиран пристап до образование, лимитирана здравствена и социјална поддршка, немање доволно информации за можностите, стигматизација, недостаток на можности за егзистенција, обесхрабреност и друго.

² драфт-Истражувањето за потребите на пазарот на трудот за повратниците и нивните семејства

Идентификацијата на предизвиците треба да биде дел од индивидуалните планови за развој, како неопходен предуслов за отпочнување на кариерното насочување преку кариерни советници.

Во општина Студеничани нема дисперзирана канцеларија на Агенцијата за вработување и истата има ограничен пристап до повратниците и нивните семејства на пазарот на трудот.

Кариерно насочување

Кариерното насочување³ е услуга која е тесно поврзана со индивидуалните планови за развој, која треба да им помогне на ранливите категории на пазарот на трудот да управуваат со нивните кариери, да го направат правилниот избор во образованието, обуките и пред се во изборот на соодветното занимање. Истото ќе им помогне да ги поврзат нивните амбиции, интереси, квалификации, вештини и таленти со можностите на пазарот на трудот. Кариерното насочување вклучува повеќе меѓусебно поврзани активности, и тоа:

- Насочување во образование и информации за кариерата,
- Индивидуално и групно советување,
- Проценка на вештини и психометриска проценка,
- Асистенција при барање на работа и посредување при ангажирање кај работодавачите, и
- Насочување за развој на вештини потребни за барање работа и самовработување.

Кариерното насочување е многу битно за транзиција и повторно ангажирање на пазарот на трудот. Ефективното кариерно насочување им помага на поединците да го достигнат својот потенцијал, економски да зајакнат и полесно да се интегрираат во општеството⁴. Кариерното насочување не треба да престане со вработувањето на лицата, имајќи во предвид дека истите може повторно да бидат невработени⁵.

Оваа услуга, вклучувајќи ги тука и индивидуалните планови за развој, не е адекватно обезбедена од јавните институции поради слабите капацитети и преставува јаз во економската интеграција.

Општина Студеничани преку блиска соработка граѓанските организации, институциите (пр. центарот за вработување, центарот за социјална работа, локалните средните стручни училишта, центрите за образование на возрасни и др.) и работодавачите треба да обезбеди услуги за кариерно насочување преку кариерните советници. Кариерните советници треба

³Во некои земји термини како што се „советување за кариера“, „развој на кариера“, „кариерни информации, совети и насоки“, „професионално советување“ или „стручно насочување“ се однесува на опсегот на активности што овде е вклучен во рамките на поимот кариерно насочување.

⁴ Investing in career guidance, revised edition 2021 – CEDEFOP.

⁵ Една година по вработувањето претставува пристоен период за пратење на лицето во неговата кариера.

да изградат доверба со повратниците и членовите на нивните семејства. Кариерните советници на локално ниво може да бидат професионалци во своето занимање, но пред се мора да бидат лица од локалната заедница, кои можат да ја добијат довербата кај повратниците и членовите на нивните семејства.

Јакнење на квалификации и вештините поврзани со вработувањето

Обуките имаат за цел да ги подобрат вештините и квалификациите на ранливите категории на граѓани за нивна поуспешна интеграција на пазарот на труд. Кај лицата кои имаат неадекватни вештини за пазарот на трудот, обуката претставува единствена и неопходна мерка за долгорочна економска интеграција.

Стручните обуки обезбедуваат развој на вештини во широк опсег на професионални области, преку учење во училища и на работно место. Истите треба да се дизајнирани да ги градат вештините и знаењата кај овие лица, кои се во линија со потребите на работодавачите. Овие обуки играат клучна улога во обезбедувањето подобра долгорочна вработливост⁶.

Обуките за задоволување на побаруваните занимања на пазарот на труд кај верификувани спроведувачи на обука (стручни обуки)⁷, се однесуваат на занимања кои ќе произлезат дека се побарувани од страна на работодавачите. Истите ги спроведуваат верификувани спроведувачи на обуки (средни стручни училишта, приватни претпријатија, стопански комори, занаетчиски комори и др.). Обуките се реализираат во период 2 до 6 месеци, зависно од занимањето што се изучува. По завршената обука и положен испит, невработеното лице се стекнува со документ за оспособеност за занимањето / вештината. Стручните обуки преставуваат добра можност за лицата кои немаат вештини побарувани на пазарот на трудот. Во регионот на општина Студеничани нема провајдери за верификувани обуки, кои нудат квалификации од различни области но затоа на ниво на Град Скопје има голем број на провајдери. Видовите на обуки на локално ниво во кои може да учествуваат овие лица и да се здобијат потребните квалификации, може да видат на веб страната на Центарот за образование на возрасни на следниов линк [Листа на програми – TIS \(cov.gov.mk\)](https://cov.gov.mk).

Овие обуки се спроведуваат од страна на Агенцијата за вработување преку Центарот за вработување Скопје на локално ниво и истите се многу лимитирани, затоа што зависат од интересот на невработените лица и од расположливоста на верификувани спроведувачи на обуки.

⁶Vocational Education and Training (VET) and Adult Learning, OECD 2022.

⁷ Истите се дел од Оперативниот план за активни програми и мерки за вработување и услуги на пазарот на трудот.

Општина Студеничани во соработка со работодавачите, граѓанските организации и коморите може и самостојно да иницира и креира провајдери, кои ќе имплементираат верификувани обуки. Исто така, Општина Студеничани може во соработка со веќе верификувани спроведувачи на обука да ги имплементира обуките.

Покрај обуките за задоволување на побаруваните занимања на пазарот на труд кај верификувани спроведувачи на обука, има и други видови на обуки, како што се : обука на работно место за познат работодавач, on-line обуки, обуки за развој на дигитални вештини, практиканство, обуки за странски јазици и др. Учеството на ранливите категории, како и повратниците и членовите на нивните семејства во овие обуки во рамките на општина Студеничани, зависи пред се од идентификуваните бариери на пазарот на трудот со кои се соочуваат на индивидуално ниво, како и од интересот на работодавачите.

Овие обуките се спроведуваат од страна на Агенцијата за вработување, преку Центарот за вработување Скопје и за истите има интерес од страна на работодавачите и невработените лица. Исто така, информации за верификувани обуки за вештини може да се видат веб страната на Центарот за образование или на следниов линк [Листа на програми – TIS \(cov.gov.mk\)](https://www.cov.gov.mk).

Субвенционирано вработување во граѓански организации со социјална мисија (социјално претпријатие) или општествено одговорни претпријатија

Еден чекор на патот кон интеграција на пазарот на трудот може да биде субвенционирано вработување или некој друг вид поддршка што ја подржува социјалната економија (пр. Граѓански организации со социјална мисија или/и социјални претпријатија⁸). За да биде ефективна интеграцијата преку социјалното претпријатие, со субвенционираното вработување треба да се обезбедат и обука и менторство, со цел долгорочна интеграција на примарниот пазар на трудот.

Субвенционираното вработување (Субвенционирање на плати) преставува активна мерка во Оперативниот план за активни мерки за вработување и услуги на пазарот на трудот за 2022 година, која ја имплементира Агенцијата за вработување, преку центрите за вработување на локално ниво. Во 2022 година со оваа мерка се планира да се опфатат околу 1.500 лица од различни ранливи категории на пазарот на трудот.

Ранливите групи може да се поделат во подгрупи според нивната оддалеченост од пазарот на трудот. (т.е. проценка на времето и напорот што е потребен за да се вработат). На луѓето кои се најоддалечени од пазарот на трудот, треба да им се понуди субвенционирано вработување во граѓански организации со социјална мисија, кои се специјализирани за активација и вработување на пазарот на трудот. Лицата кои се најподготвени за

⁸ Во тек се подготвителни активности за дефинирање на социјалното претпријатие во Македонија.

вработување, може да бидат поддржани со субвенции за вработување за да влезат на примарниот пазар на труд, без да се вклучат социјалните претпријатија. Исто така, лицата кои се најподготвени за вработување може да се вработат во општествено одговорни претпријатија. Сите овие лица треба дополнително да бидат поддржани со советување, менторство и обука.

Соработката со граѓанскиот сектор и мапирањето на граѓанските организации може да биде првиот чекор во воспоставување на инфраструктура за активација и вработување. Листата на граѓански организации на ниво на општина Студеничани и Градот Скопје може да се најде преку веб страната на Централниот регистар на следниот линк [Систем за централизирано најавување на корисници - Централен Регистар на Република Северна Македонија \(crm.com.mk\)](http://crm.com.mk).

Самовработување

Главната цел на мерката е да се поддржат невработените лица во основање сопствена фирма, формализирање на веќе постоечка (неформална) дејност, преку грантови за опрема и материјали. Непосредна цел е создавање на правни субјекти (микро бизниси) со отворање на нови работни места, преку поттикнување на побарувачката на пазарот на трудот со самовработување.

Учесниците во мерката поминуваат 30 часовна обука за претприемништво и подготвуваат бизнис идеја. Најдобрите кандидати добиваат дополнителна советодавна помош за изработка на бизнис план. При изработка на бизнис планот, учесниците имаат поддршка од советник кој го води во процесот на изработка. По завршување на бизнис планот се врши рангирање од страна на стручна комисија, а најдобрите кандидати добиваат неповратни средства за набавка на опрема и/или материјали за започнување на бизнисот.

Мерката за самовработување може да претставува добра можност за пристап до капитал, во случај лицето да има вештини за микро бизнис (пр. Занаетчија). Финансиската поддршка во материјали и опрема изнесува околу 5.000 евра. Обуките за претприемништво и советувањето кои помагаат во изработката на бизнис планот, се од голема важност за успешноста и одржливоста на бизнисите.

Учеството во оваа мерка налага претпазливост, пред се имајќи ги предвид обврските кои ги преземаат лицата кои ќе добијат грант, од причина што вообичаено малите бизниси се ранливи.

Оваа мерка е дел од Оперативниот план за активни програми и мерки за вработување и услуги на пазарот на трудот, кој го имплементира Агенцијата за вработување во соработка со Агенцијата за развој на претприемништвото. Огласот за учество во мерката се објавува еднаш до два пати годишно. Во 2022 година се планира да се опфатат околу 2.000 лица.

За учество во оваа мерка, потребно е локалната заедница да воспостави контакт со центарот за вработување и навремено да го информира лицето потенцијален учесник за постапката, правата и обврските.

Исто така, Агенцијата имплементира и програма за самовработување со кредитирање, со која се добиваат поволни кредити со грејс период на отплата. Оваа програма се имплементира преку банките со кои Агенцијата за вработување има склучено договор, а истата има слични правила на учество како и другите банкарски деловни кредити.

Препораки

1. Земјоделието има огромен потенцијал за развој во општина Студеничани и дава можност за вработување на ранливите категории на граѓани. Би била од голема корист отворање на деловен центар за развој на земјоделието, кој би им помагал на индивидуалните земјоделци во решавањето на секојдневните проблеми.
2. Промовирање на здружувањето на малите земјоделски производители во задруги, како би се подобрил квалитетот, квантитетот, асортиманот на земјоделското производство и би се обезбедил организиран пласман и повисока цена.
3. Надминување на традиционалните сфаќање дека на жената не и потребно образование и нејзина задача е исклучиво работата во домот и околу децата. Подигање на свеста, информирање и охрабрување на жените за вклучување во пазарот на труд.
4. Локалните работодавачи како што се занаетчиите, поголемите производители на земјоделски производи и работодавачите во лесната индустрија и транспортот на ниво на општина Студеничани може да имаат релевантна улога во обуките на работно место. Обуките со комбинација со субвенционирани вработувања или самовработувања може да доведе до пристојно вработување на повратниците и членовите на нивните семејства.
5. Потребно е зајакнување и поефективна соработка меѓу Општина Студеничани, граѓанските организации со социјална мисија, локалните општествено одговорни претпријатија, Центарот за вработување Скопје, Центарот за социјална работа Скопје, локалните средни стручни училишта и провајдери за образование на возрасни.